

Fred Kistenkas

EVALUATIE

Vakinhoudelijke ambtenaren zouden inmiddels in dit land onder aan de pikorde staan, want procesmanagement zou veel belangrijker zijn geworden: 'Management gaat boven inhoud', schrijft Inge Mutsaers in dagblad *Trouw*.¹ Onder de veelzeggende kop *Kennis van zaken? Nee, dank je* lezen we verder dat peperdure doch tijdelijke consultants het inhoudelijke werk overnemen (*outsourcing*) met als gevolg dat de overheid zelf te weinig kennis meer in huis heeft. Gevolg: uitgeholde 'geïnfantiliseerde' overheden. Haar eindconclusie is: 'De beroepsmanager die de leegte verhult met managementspeak en zich verpakt in mooie pakken, mag best wat minder waardering genieten'.

Geldt deze ellendige waarneming ook voor ons groene domein? Nou, hij klopt in elk geval wel aardig voor de Omgevingswet. Ik heb nog nooit een wetgevingsjurist of rechtswetenschapper gesproken die niet op zijn minst enige inhoudelijke bedenkingen had bij deze wet, maar alle proces-managers daarentegen waren lyrisch. Zij werden natuurlijk ook niet gehinderd door enige inhoudelijk-juridische kennis. De eerste groep moest van de tweede groep ook zijn mond houden. Ten departemente zou zelfs geïntimideerd zijn. Buiten de overheid waren de consultants natuurlijk wel weer blij met zo'n nieuwe wet, want nieuwe opdrachtjes. Was je al te kritisch dan kreeg je domweg ook geen overheidsopdrachten meer, dus de overgebleven kritische geesten hielden meestal wel hun mond. De wet werd weinig overtuigend verdedigd en er uiteindelijk doorgedrukt door een minister die overduidelijk ook geen relevante juridische kennis had.

Gelukkig wordt de wet vanaf 1 januari dit jaar wel meteen geëvalueerd. Er is een Evaluatiecommissie Omgevingswet ingesteld. Deze commissie heeft drie taken: het adviseren over de inrichting van een Monitor Werking Omgevingswet, het uitbrengen van een jaarlijkse reflectierapportage (2024-2027) en het evalueren van deze Omgevingswet in 2028.

Die belastingcenten hadden we met zijn allen op zak kunnen houden, want een integrale omgevingswet is al een keer uitvoerig en officieel in meer dan 500 bladzijden geëvalueerd en er zat ook al een duidelijke conclusie bij. Die gedegen wetevaluatie was van de Nieuw-Zeelandse regering, betref de ervaringen met hun omgevingswet over de afgelopen 25 jaar en de conclusie was: waren we er maar niet aan begonnen, geef ons liever weer de oude vertrouwde sectorale milieu- en ruimtelijke ordeningswetjes terug en geef de gemeenten niet zoveel macht. Vooral natuur en milieu waren de dupe van die integrale weging door lagere overheden. Herstel de sectorale toetsing op water, bodem, natuur en luchtkwaliteit en herstel vooral ook het preventieve bestuurlijke toezicht op lagere overheden! Dat laatste zou in de Nederlandse situatie dus herstel van het provinciaal

goedkeuringsrecht op omgevingsplannen en het weer invoeren van de planologische kernbeslissing zijn.

Toen wij daar de minister via Kamervragen² op attendeerden, werd dat weggewoven want in Nieuw-Zeeland heb je Maori's en daardoor zou het een ander land zijn. Juridisch lijkt me dat (in deze casus van wetgevingstechniek) irrelevante sociologpraat. Staatsrechtelijk beschouwen we Nieuw-Zeeland als een typisch westerse democratische rechtsstaat; veel Engelse en Schotse invloeden, maar staats- en bestuursrechtelijk toch vergaand vergelijkbaar met ons West-Europa. Ik vraag me nog steeds af of men dat hele rapport ten departemente wel echt grondig bestudeerd had. Ik denk het niet: voor ruim 500 bladzijden juridische tekst hebben managers niet het geduld. Voor gefundeerde rechtskritiek was domweg geen plaats. De antwoorden op onze juridische vragen waren trouwens ook allemaal niet juridisch maar beleidswetenschappelijk van aard met het bijbehorende gebruik van die niet ter zake doende managementstaal.

Management ging dus inderdaad boven inhoud. Een ding echter doen de Nederlanders gelukkig ietsje beter dan de Nieuw-Zeelanders: daar waar men in Nieuw-Zeeland pas na zo'n 25 jaar ging evalueren, beginnen we in Den Haag al vanaf dag één met evalueren van de Omgevingswet, omineus afgekort tot Ow. Ik stel voor dat we de commissie nu gaan overladen met onze eigen groene Ow-kritiek.

fred.kistenkas@wur.nl

¹ Dagblad *Trouw*, *Tijdgeest* katern, 9 december 2023, p. 31-35.

² Tweede Kamer 2020-2021, Handelingen aanhangsel 1336 en 1993.